

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Tržaško šolstvo. — Le v zdravem telesu biva zdrava duša. — Ljudski shod v Gorici. — Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Poziv. — Naznanilo. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Eno leto učitelj v hribih.

Tržaško šolstvo.

Glasom poročila namestništva v Trstu o stanju ljudskega šolstva v mestu tržaškem in v okolici v šolskem letu 1901—1902 je znašalo število za obisk šole obveznih otrok v mestu 21.856, v okolici 6906, skupno 28.762.

Od teh jih je obiskovalo:

ljudske in meščanske šole: v mestu 13.676, v okolici 3330, skupno 17.006;

zasebne šole: v mestu 1694, v okolici 98, skuno 1792; višje in strokovne šole: v mestu 1258, v okolici — 0!

Torej je od onih 28.762 otrok, ki so dolžni obiskovati šolo, obiskovalo resnično le 20.056 otrok. Poročilo pravi, da ni znano število tistih otrok v dobi 6—14 let, ki so dobivali pouk doma, ali so obiskovali vnanje šole, ali pa niso uživali nikakega pouka.

Iz navedenih števil pa izhaja, da jih v to zadnjo kategorijo sodi 8706, to je polnih 30 odstotkov od skupnega števila otrok, ki so dolžni obiskovati šolo — in sicer od 21.856 v mestu 5228, torej 24%; v okolici pa celo 3478 ali 50 %, čitaj: petdeset od sto od 6906 otrok, ki ne uživajo nikakega šolskega pouka! Zakaj število onih, ki obiskujejo zasebne ali vnanje šole, more biti na vsaki način le minimalno v razmerju s skupnim številom otrok, dolžnih obiskovati šolo.

Na javnih šolah je obstajalo: 6 meščanskih šol, 2 za dečke z italijanskim, 4 za deklice, od teh 3 z italijanskim, 1 z nemškim učnim jezikom.

Od 44 javnih ljudskih šol je bilo 29 italijanskih, in sicer 2 s tremi, 3 s štirimi, 16 s petimi, 4 s šestimi, 4 s sedmimi razredi; 4 so bile nemške, in sicer 3 s petimi, 1 s šestimi razredi. 11 je bilo slovenskih, in sicer 1 z dvema, 2 s tremi, 8 s štirimi razredi.

Italijanom je bilo torej na razpolago na javnih ljudskih in meščanskih šolah 165 razredov ali 72 odstotkov; Nemcem 24 ali 10 odstotkov; Slovincem 40 razredov ali 18 odstotkov, od skupnih 229 razredov. (Število vzporednic ni navedeno.)

Razen teh je obstajalo 12 zasebnih šol: 5 z italijanskim, 2 z nemškim, 1 z francosko-nemškim, 1 z grškim, 2 s slovenskim, 1 s srbskim učnim jezikom.

Od 17.006 otrok, ki so obiskovali javne ljudske in meščanske šole, jih je bilo 3370 v prvem šolskem letu (7. leto življenja), 3307 v drugem (8 leto), 3337 v tretjem (9.

leto), 3340 v četrtem (10. leto), 1443 v petem (11. leto), 1150 v šestem (12. leto), 529 v sedmem (13 leto), 440 v osmem (14 leto).

Te številke dokazujejo jasno in razločno, kako grozno na slabem je ljudsko šolstvo v Trstu in po okolici. Vendar se ne zdi vredno naši vladi, da bi nekoliko posvetila v to temo in poskrbela za odpomoč. Vse gleda z neverjetno ravnodušnostjo, da za Trst niso v veljavi ne državni temeljni in ne državni zakoni šolski.

Da ta zanemarjenost ni novega datuma, ampak ukoreninena in da se bujno razvija dalje, to dokazuje statistika, ki jo je izdala statistična centralna komisija na Dunaju o učnih zavodih v kraljevstvih in deželah, in ki za leto 1897—1898 od 25.491 otrok, dolžnih obiskovati šolo in za leto 1898—1899 od 25.671 otrok, dolžnih obiskovati šolo, ne izkazuje nikakih otrok, ki so bili odtegnjeni šolskemu pouku, in sicer baje za to ne, ker opis šolstva v Trstu še ni dovršen.

Iz navedenih dat izhaja pa, da je število takih otrok (ki niso obiskovali šole) v letu 1897—1898 znašalo 7181, v letu 1898—1899 pa 6885 otrok. Ti podatki dokazujejo, da v Trstu z okolico (izvzemši Istro) več normalno razvitih otrok ne uživa šolskega pouka, nego v kateri drugi pokrajini. Namreč v letu 1897—1898 20 %, 1898—1899 27 %, 1901—1902 celo 30 %.

Kako dolgo bo trajalo še to izjemno stanje? Kako dolgo še bo Trst nad vsakim zakonom državnim osnovnim in šolskim zakonom?! Kdaj pridejo tudi v to nesrečno deželo normalni odnošaji?! Kdaj se začne uprava države zavdati svoje dolžnosti, da tudi v tej pokrajini napravi red?! Kdaj pošlje sem doli svojih organov, ki ne bodo le „neutralni“ in „enako dobrohotni“ nasproti obema plemenoma v zmislu Koerberjevim, ampak, ki bodo zahtevali od vsakogar naj spoštujejo obstoječe državne zakone?!

Kdaj se onim, ki so poklicani, da čuvajo božje in človeško pravo, gane vest, ki jih prisili govoriti glasno, da Slovence ni pariya v tej pokrajini, ampak državljani, ki ima pravico do uživanja vseh dobrot in svobod, ki jih zagotavlja ustava, ki je v podlago državi sami?! Kdaj prešine te kroge zavest, da je sramotno in nedostojno kulturne države, da je to gaženje prosvete in humanitete, ako se narodu, ki je žejen in lačen pouka, odtezajo sredstva za dosezanje pouka?! In posebno še: ako je uprava države celo v bojuproti takemu narodu, ako narodu, ki prosi hrane, duhovne

hrane, nudi — kamenja, kakor se nam predočuje v gorenjih kričečih podatkih zlasti ozirom na slovensko pleme v tej nesrečni pokrajini.

Da se pa vsaj nekoliko paralizuje prevelika skrb naše preslavne vlade napram pohlevnim Slovencem, vzdržujemo mi maloštevilni narodič po društvu sv. Cirila in Metoda v Ljubljani te-le šole, oziroma razrede pri sv. Jakobu v Trstu:

1.) Petrazredno ljudsko deško šolo, kjer se šola 306 dečkov, razdeljenih po posameznih razredih tako-le: I. razred: 78 učencev, II. razred: 77 učencev, III. razred: 69 in IV. razred: 82 učencev.

1.) Petrazredno dekliško šolo. V tej šoli je vsolanih sledeče število učenk: I. razred: 102 deklici, II. razred: 68, III. 57 in IV. 44 deklic. Skupno število 619, reci: šeststodevetnajst. A to število je pa v razmerju s fakičnim številom šoloobveznih otrok tega kraja slovenskega pokoljenja gotovo razmeroma majhno. Zakaj po našem mnenju je dosti takih staršev, ki iz raznih vzrokov, kakor družinskih razmer, narodove mlačnosti i. t. d. svoje otroke rajši pošiljajo v laške in nemške šole kakor pa v slovenske.

In koliko stane vzdrževanje, to lahko uvidimo; a pridemo pa do drugega zaključka; z akaj trpimo Slovenci to očitno teptanje naših državnih osnovnih zakonov? O, sveta naivnost! Vlada pač dobro ve, da z nami Slovenci lahko tako postopa, ker smo pohlevni kakor najkrotkejša ovce.

Le poglejmo naše politične liste! Njim je to vprašanje prava bagatela. Edini list, ki časih obelodani kako pohlevno lamentacijo o teh naravnost škandaloznih razmerah je „Edinost“. In pri tem ostane. Tržaški slovenski obč. svetniki se tudi tuintam oglase prav s kakim pohlevnim govorčkom v prilog slovenskemu šolstvu, a da bi pa pokazali vladi zobe in pesti, ne, do tega se ne ojunajo, ker tega jim ne dovoljuje njih politična zrelost. In tržaški, tako bojeviti voditelji Slovencev se pa menda ne bodo nikdar tako daleč spozabili da bi resno vladi zaklicali: aut — aut.

In naši državni poslanci? Dobro se jim godi. Da le dobe svoje dijete, in njih posel je končan. O, naš „lepi klub“, v katerem sedi tudi tako bojaželjni istrski sokol Spinčić, kaj vrlo deluje za povzdigo slovenskega šolstva, posebno pa tržaškega! Bankerotna „Gospodarska zveza“ jim je več kakor pa vsa slovenska deca, ki se potujčuje v laških in nemških šolah. In se li moremo čuditi in zahtevati, da bi se „mnogoštevilni lepi klub“, zamogel uspešno protiviti naši tako pravični vladi, ko mu načeluje čist mož, ki mu je sedanja šola — prokletstvo za narod? In kar ta mož reče, to obvelja, pa mirna Bosna.

Le tako dalje, velmožni gospodje državni poslanci! Za Koroško stopa Trst, za tem pride v kratkem Goriško in Istra a tudi na Štajerskem se pripravlja grob za naš narod, kjer se v kratkem začuje glas: „Mrtvi vas pozdravljamo!“

Le v zdravem telesu biva zdrava duša.

(Dalje.)

Današnja doba se po pravici lahko imenuje socijalna doba. Delavski stanovi so se jeli gibati, združevati in jediniti se s tem namenom, da si prisvojijo večjo plačo, boljše dohodke in prihodnost. Zavedajo se svoje moči. K temu je

tisk ali časnikarstvo in izobraženost delavskega stanu. Izobraženost so dobivali ti ljudje v šoli. Šola je torej jela neposredno vplivati na nižjo maso ljudstva, na proletarijat. Svet se zgraža nad krutostjo kapitalistov, kako znajo izkoriščati ubogi in trpeči delavski stan v svoj prid. V fulminantnih spisih so pojasnovali in pojasnujejo še delavski listi težnje tega trpečega stanu. Kjer se niso vdali kapitalisti mošnjam, so se morali vdati sili. Z raznimi štrajki so primorali svoje gospodarje, da so jim zvišali plače. Dosegli so ponekod, zlasti na Nemškem, Angleškem in v Ameriki, jako lepe uspehe. Pridni delavci dobijo na Nemškem po rudokopih od 120 K do 200 K našega denarja na mesec, v Ameriki pa celo od 200 do 400 K. Razmere so nam dobro znane, saj je skoraj polovica naših ljudi po svetu. Ti pišejo in pošiljajo denar svojcem vedno domov. Naši učenci so torej po svetu in ti zaslužijo z golimi rokami, z delom po 200 do 400 K na mesec. Res je, da delo po rudokopih ni prijetno, trudapolno je in celo nevarno. Privoščimo jim iz srca ta zaslužek, da bi ga le znali obračati v prid. Kaj pa mi, njihovi učitelji in odgojitelji z naslovom gospoda, ali se moremo meriti s svojimi učenci-rudokopi v daljnem svetu? Mi smo berači s svojo plačo, oni pa gospodje! Narobe svet! „Glej ga no z delavci nas primerja!“ poreče kdo. Ali nismo mi delavci s težkim delom? Ali ni naše delo nevarno za zdravje, kakor smo dokazali? Mi smo pravcati izobraženi proletarijat. V rokah imamo izpričevalo zrelostne in učne usposobjenosti, v žepu pa nič. Imenujejo nas gospode — z zadržanim pasom čez ledja — lačenbergarji smo! Zgraža se svet nad krutimi kapitalisti, ker ti delavce izkoriščajo v svoj prid. Mi svojega izkoriščevalca pa še ne smemo imenovati, drugače nas vtaknejo v luknjo.

Ko to premišljujemo, nas tare sveta jeza, obup in grozna žalost! Učili smo se in delali težke izkušnje z namenom, da bi živeli, a mesto življenja jadramo v smrt radi pomanjkanja, uboštva in trpljenja. Takšni občutki so grozni in dušomorni! Nas vladajo docela brezčutni ljudje, tirani!

Vsemogočni in modri naš Stvarnik je ustvaril na vesoljnem svetu in na nebu vse reči in stvari v najlepšem redu. Iz te knjige prirode zajemamo učitelji in odgojevalci največ znanja, ki ga uspešno uporabljamo pri odgoji in pouku učencev, da jih vodimo pripravljene za borbo obstanka v življenje in po končani tej dobi zopet k svojemu Stvarniku nazaj v naročje. Red v stvarstvu je podlaga redu v človeški družbi. Ako bi človeški rod hotel živeti po od Stvarnika v sree vcepljenih božjih ukazih, bi bil na svetu že pravcati raj, ker je pa ta zaradi greha spačen v prirodi, moramo imeti za države, dežele in občine zakone, povelja in razne predpise, da se mora ta vdati kruti sili, ker se noče pokoriti v sree vpisanim prirodnim zakonom. Razni ukazi imajo namen, vzdrževati red v človeški družbi. Postave imajo le takrat pravi pomen, če so pravične in koristne, v nasprotnem slučaju škodujejo več kot koristijo. Zakonom se mora vsakdo pokoriti, drugače se ruši državni, deželni, občinski in družabni red. Kdor teh ne izpolnjuje, zapade strogi kazni. Tudi učitelji imamo državne in deželne zakone, v katerih so zapisane naše pravice in dolžnosti. Ako pregledujemo te šolske zakone, nas obide žalost. Dolžnosti naše so s pretirano natančnostjo zaznamovane, a pravice so skrupane z veliko površnostjo. Dolžnosti moramo izpolnovati z veliko natančnostjo, pridnostjo in pokorščino, ker nas sili k temu svetost prisege, zakon in velika važnost našega poklica. Kakšne so pa pravice za naše trudapolno

delo? Samo pesek v oči, dragi moj! Lepo je čitati sicer: učitelj imej toliko dohodkov, da bo mogel z družino vred živeti stanu primerno. Bolj zvijačno in ironično se ni mogel izraziti postavodajalec kakor se je. „Učitelj imej toliko dohodkov“, pravi zakon. Koliko pa je to „toliko“? Ta izraz imenujemo mi slovnično nedoločen števnik, in med njimi je uvrščen tudi „nič“. In resnično, ta „toliko“ pomeni tudi obenem „nič“, ker postavodajalec se ni nič natančnega izrazil, z namenom je zamolčal minimalni znesek naših krvavo zasluženih dohodkov. Kaj pa pomeni po stanu primerno živeti? S kakšnim stanom pa? Mar nas je primerjal z vojaškim, duhovskim, uradniškim ali s kakim drugim? Kaj še! Z nobenim nas ne primerja, z namenom je to zamolčal, ker to pomeni lahko tudi z beraškim stanom in faktično imamo tudi beraške dohodke. — Drž. uradniki so uvrščeni po takoimenovanih plačilnih škalah, po katerih se pomikajo po zaslugah, učenosti in starosti. Vseh škala je 11, v zadnji vrsti imajo ti najmanjše plače, pa so vendar tako velike, da se svojih plač z njimi niti primerjati ne moremo. V kakšno škalo smo uvrščeni pa mi? V nobeno, dragi moj! Kaj smo torej mi? Učitelji smo, trpini smo in drugega nič. Primerjamo se lahko z netopirjem, ki mu ljudstvo pravi pol ptič — pol miš. Uradniki nismo, ker ti so gospodje z mastno plačo, duhovniki, častniki, trgovci i. t. d. tudi ne, naredili so nam naslov „gospoda“, pa samo titel so nam dali, ker gospod se po pravici le oni lahko imenuje, ki ima kaj pod palecem. Oblečeni smo radi gospodom primerno, ker nas je drugače sram tega imena, a v žepu in želodcu smo beračem v sorodu, ker z gospodi se ne moremo pajdašiti, v njihovi družini se mora vsak človek izkazati tudi v dejanju gospoda, zato ostajamo najrajši doma za pečjo in premišljujemo z bridkimi občutki in solzami v očeh svoje žalostno stanje, svoje prezirano in zavrženo življenje.

O naših šolskih zakonih bi lahko pisali jako veliko, celo knjigo samih nedostatkov in krivic, ali zadostuje za sedaj samo to, ker smo se namenili govoriti in pojasniti naše najbolj kričeče razmere, ki nam sekajo globoke rane v naše bolno srce.

Postavodajalec je uredil vnebovpijoče razmere pri našem delavstvu. Napravili so okrajne bolniške blagajnice, delavec in delodajalec morata prispevati mesečno vsotico v to blagajnico, za kar dobi delavec-trpin o času bolezni brezplačno zdravnika, zdravila in vrhutega še majhno denarno podporo na dan, da mu je mogoče živeti. V edinosti je moč; velika množina delavstva prispeva z majhnimi zneski toliko denarja v blagajnico, da se lahko prikrivajo vsi stroški. Iz spočetka se je upiralo tej novotariji naše delavstvo, ker je bilo nezaupno do te nove uredbe; ko pa je uvidelo kako blagodejno to vpliva o času bolezni in smrti, ni ga več delaveca, ki bi bil nasproten bolniškimi blagajnicam. Kaj pa za nas učitelje — ali se kdo zmeni za našo bolezen? Nihče se ne zmeni za nas! Kadar zbolimo mi, naše soproge ali otroci moramo plačati sami s svojimi bornimi dohodki zdravnika, zdravila in vse druge stroške. Le edino v slučaju naše smrti dobijo naše vdove odškodnino za pogrebne stroške, in to je vse! Hvalježni bi bili v sedanjih tužnih razmerah, ako bi nas uvrstili med delavstvo; plačevali bi radi mesečne prispevke za prepotrebno pomoč v bolezni. Ali nas niso hoteli uvrstiti med to kasto ljudi, češ, učitelji so gospodje, oni si bodo znali že sami pomagati o času bolezni. Med delavstvo nas nočejo uvrstiti, med gospode tudi ne. Smo torej neka kasta ali stan med gospodi in delavstvom, prezirani od teh in onih. Kaj

pomeni biti v bolezni brez zdravniške pomoči, o tem bi lahko mnogo govorili in povedali naši tovariši-sotrpini, po več ur oddaljeni od zdravnika na kmetih. Povedale bi to tudi prelite solze naših vdov in sirot, ki sedaj ginejo za lakotjo po umrlem soprogu, oziroma očetu-učitelju z majhno ali celo nobeno pokojnino. — Delavci smo na polju prosvete, a poznati nas nočejo ne kot delavce, še manj pa kot gospode uradnike. Delamo, trpimo in umiramo v največjem pomanjkanju, pozabljeni od vsega sveta. Res, krasni so ti občutki, blagodejno vpliva to na naš organizem — kaj ne?

Kdor hoče biti sprejet v naš slavni stan, mora biti čvrste postave, krepkega zdravja, dobrih oči in dobrega sluha, drugače ni sprejet na učiteljišče. Vsak učiteljiščenik mora prinesiti s seboj zdravniško izpričevalo, drugače ga ne sprejmejo k preizkušnji. Zakaj pa vse to! Ali zahtevajo tudi na drugih šolah to? Nikjer ne, samo pri nas mora biti tako urejeno, da dobimo čvrst in močen učiteljski naraščaj, da bodo mogli ti uspešno delovati v šoli, in da bodo sposobni vztrajnejše trpeti lakoto, bedo in pomanjkanje ob skopo odmerjeni plači. Postavodajalec je prekanjen mož, neverjetno, pa vendar resnično!

(Dalje.)

Ljudski shod v Gorici.

Javni ljudski shod, ki ga je priredilo v nedeljo, dne 9. m. m., predpoldne na Catterinijevem vrtu akad. ferijalno društvo „Adrija“, se je obnesel v vsakem oziru izvrstno. Bilo je navzočih gotovo nad 1500 oseb iz vseh slojev slovenskega ljudstva. Izmed dubovščine se je udeležil shoda samo pesnik Simon Gregorčič, kar slabo karakterizuje goriško klerikalno dubovščino. Bil je ta shod res lepa manifestacija našega ljudstva, borečega se za svoje pravice, ki so mu sicer na papirju zajamčene, a se mu v praksi odrekajo vedno in povsod, kakor da bi bili Slovenci res samo zato na svetu, da delamo tlako drugim narodom, ki nas izkoriščajo pri vsaki možni priliki za svoje sebične namene. Slovenci ne le da moramo biti hud boj proti svojim drugorodnim sosedom, zapostavljeni smo tudi pri vsaki priliki od onih činiteljev, ki so zato postavljeni, da čuvajo nad izvršbo obstoječih zakonov. Ti činitelji, ki so namreč vladni organi, ravnaajo z nami vedno tako, kakor da bi bili Slovenci brezpraven narod, za katere nimajo avstrijski zakoni nobenega pomena. Da tako ravnanje boli ter zbuja v čutečih mladih sreih ogorčenje, je popolnoma umljivo, kakor je tudi popolnoma umljivo, da dajo ta mlada srea duška svoji ogorčenosti na razne načine in pri raznih prilikah. Tako je priredila tudi naša akademična mladina, zbrana v akademičnem ferijalnem društvu „Adrija“ v nedeljo javen ljudski shod, da dá na njem duška svoji ogorčenosti ter da razodene širnim slojem našega ljudstva, kaka nebovpijoča krivica se godi slovenskemu narodu s tem, da se mu zapira pot do izobrazbe, ki je edina podlaga ne samo boljše bodočnosti, ampak ki je tudi prvi pogoj narodnega obstanka. Dočim se nudi drugim narodom naše države, posebno pa privilegiranim Nemcem in Italijanom, vsaka prilika, da spopolnijo svojo izobrazbo se kratijo Slovencem tudi najprimitivnejše pravice, in zdi se, da smo v očeh naše vlade le zato na svetu, da plačujemo davek ter da prelivamo kri, ko napade državo kak sovražnik.

Tega pa ne smemo več trpeti, ter je že skrajni čas, da nastopimo složno proti takemu postopanju ter da odločno zahtevamo pravic, ki nam gredo po prirodnem zakonu in pa

po zakonih, veljavnih v naši državi. Kakor rečeno, je prvi pogoj k boljši bodočnosti izobrazba. Ta pa mora biti uspešna in popolna le na podlagi materinega jezika. Pripomočki za tako izobrazbo pa so dobre ljudske in srednje šole in naposled vseučilišče. In ravno z ozirom na to je priredilo akademično ferijalno društvo „Adrija“ svoj prvi javni ljudski shod, na katerega dnevni red je postavilo razpravo o slovenski mestni ljudski šoli v Gorici, o slovenski gimnaziji v Gorici in o slovenskem vseučilišču v Ljubljani.

Shod je otvoril dosedanji predsednik društva stud. med. g. Reja. Pozdravivši na shodu navzoče v presrčnih besedah je predlagal, naj se izvoli z vzklikom za predsednika shoda dornberski nadučitelj g. Križman, kar se je zgodilo brez ugovora. Ko je tudi g. Križman v kratkih besedah označil pomen shoda ter pozdravil navzoče dame in gospode in sploh vse, je dal besedo stud. phil. g. Ipavcu, ki je govoril k prvi točki dnevnega reda, namreč o slovenski mestni ljudski šoli v Gorici.

K drugi točki dnevnega reda, namreč o slovenski gimnaziji, je govoril stud. jur. g. Vošnjak.

K tretji točki glede slovenskega vseučilišča v Ljubljani je izborni govoril stud. jur. g. Pavliček.

S tem je bil dnevni red javnega shoda končan. Na predsednikovo vprašanje, ako se še kdo oglasi k besedi in ako misli kdo postaviti kake resolucije, je nastopil stud. jur. g. Cigoj, ki je predlagal sledeče štiri resolucije s primernimi dodatki, in sicer:

I. Goriški Slovenci, zbrani 9. avgusta 1903. na ljudskem shodu v Gorici, protestujem odločno proti bagatelizujočemu šikanoznemu postopanju občinskega sveta goriškega v zadevi slovenske ljudske šole, katero pravično rešitev brezobzirno zavlačuje od leta do leta.

V imenu humanitete, kulture in zakona zahtevamo, da se omogoči otrokom slovenskih davkoplačevalcev v mestni občini goriški pot do elementarne šolske izobrazbe.

Pozivljamo tudi visoko c. kr. vlado, da, izvršujoč sankcionirane državne zakone, pokaže isto energijo v Gorici v prilog Slovincem, kakršno kaže vedno in povsod v prilog Nemcem in Italijanom.

II. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., zahtevamo najodločneje, da se končno izvrši člen XIX. osnovnega državnega zakona o državljanskih pravicah tudi v prilog Slovincem na Goriškem, ter pozivljamo vis. c. kr. naučno ministrstvo, da vendar enkrat ugodi stari opravičeni zahtevi slovenskega prebivalstva na Goriškem in realizuje čimprej višjo gimnazijo v mestu Gorici s slovenskim učnim jezikom.

Odpravi naj se enkrat stara krivica, da je učni jezik goriškega gimnazija nemški, ki niti deželni jezik ni in ki je v prvi vrsti kriv kričečih neuspehov te gimnazije.

III. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., se pridružujemo manifestacijam in zahtevam po slovenski univerzi v Ljubljani, katero smatramo kot neobhodno potrebno za kulturni razvoj slovenskega naroda.

IV. Goriški Slovenci, zbrani na ljudskem shodu v Gorici dne 9. avgusta 1903., pozivljamo slovenske poslance, da vedno in povsod z vso vnemo in odločnostjo zastopajo v prvih treh resolucijah navedene zahteve.

Prva resolucija naj se odpošlje: mestnemu svetu v Gorici, c. kr. namestništvu v Trstu, I., II. in III. c. kr. ministrstvu za nauk in bogočastje na Dunaju.

Vse štiri resolucije slovenskim deželnim in državnim poslancem goriškim, slovanski zvezi poslancev na Dunaju, klubu nar.-naprednih slov. poslancev na Dunaju.

Predsednik je stavil resolucije s pristavki na glasovanje in na shodu navzoči so jih sprejeli soglasno z velikim navdušenjem.

Glavna skupščina „Saveza hrvatskih učiteljskih društava“.

(Dalje.)

Življenje je od dneva do dneva dražje. Ta tožba odmeva v vsakem kotičku naše domovine. V poslednjem času je silno poskočila cena živežu, a novcu padla, pa so zato drugim uradnikom popravili materialni položaj. To se je zgodilo tudi našim nadzornikom, ki jim zakon iz l. 1888. ustanavlja plačo s 1000 in 1200 gld. Ta paragraf šol. zakona se je preuredil tako, da so nadzorniki po postavi iz l. 1894. uvrščeni v IX., VII. in VII. plačilni razred, a vsi trije razredi imajo osem plačilnih lestvic, in sicer 1100, 1200, 1300, 1400, 1600, 1800, 2200, in 2400 gld.

Prav je, da se je dostojno oziralo na naše poglavarje, ker so oni to s svojim položajem zaslužili. Stavim, da med nami ni nikogar, ki bi se ne radoval nad tem uspehom svojih tovarišev in poglavarjev, ki so s svojim dosedanjim delovanjem dokazali, da niso pozabili na tisoče siromakov, s katerimi so nekdanj delili trpljenjepolno življenje ljudskega učitelja! *) Ali priznati mora vsak nepristranski in pravični mislec, da je želja naša, uvrstiti nas v poslednje tri razrede neovržno opravičena že zatogadelj, da ne bo med tovariši tako očitega neskladja v gigantskem skoku iz nobenega plačilnega razreda v sedmega.

Pripoznavamo vsakemu stanu pravo, da zahteva popljšanje svojega materialnega stanja, ali takisto želimo, naj se prizna tudi nam, da imamo pravo zahtevati rešitve iz dosedanje bede in iz dosedanega siromaštva. Stanarina celih 100 gld, ki jo danes dobivajo ljudski učitelji, ni primerna niti za najbolj pozabljeni vas. Ni dežele, kjer bi stanarina učiteljev bila tako nizka, in povsod je urejena po krajevnih razmerah. **) V vseh deželah tvorijo glavna mesta v tem pogledu izjemo, samo pri nas ni tako. Nadstražarji v Zagrebu imajo 200 gld. stanarine, ljudski učitelj pa 100 gld. Sicer je to popolnoma prirodno. Onemu, ki ima plače samo 400 gld. ne pripade večja stanarina. Bolestno spreletava učitelja tudi, če pomisli, da ima na šoli, ki jo vzdržuje dežela, šolski sluga 400 gld. plače kakor tudi učitelj, in ki ima pred seboj sigurno perspektivo, da bo svojega predpostavljenega v 40 polnih letih službe nadkrilil za 350 gld.

Za uradnike poslednjega razreda ne zahtevajo nobene osebne klasifikacije, ker ni potrebna za mehaniško in šablonsko delo, ki ga opravljajo. Za učitelja velja že radi tega vzeti ozir, ker je temeljito pripravljen za svoje znanje, ter mu ni v marljivosti in vestnosti, kakor v trudoljubivosti za razširjanje občne in strokovne izomike — to se osmeljam glasno in jasno izreči — nihče enak. To mu je povzdignilo ugled, ali samo do časti. Ta ugled še nima toliko moči

*) Pri nas je seveda to drugače. Nekateri nadzorniki so pri nas gospodje, a mi sužnji. Ošabno gledajo iz visočin na nas, ker so dostojanstveniki s kamenitimi srci. Toda: tempora mutantur! Uredn.

**) Pri nas po kmetih nimajo sploh nič stanarine. Tamkaj nemara lahko prebivajo po šotorih kot cigani. Uredn.

v sebi, da bi se mu priznalo mesto, ki sodi onim, od katerih zavisi bodočnost in sreča narodova. Tak delavec, ki je vse svoje življenje verno in vdano stal v službi naroda v poslednjih vojaških vrstah, ni došel ne na ugledu ne na plači na ono stopnjo, na kateri je n. pr. pravnik po enoletnem ali dvoletnem službovanju.

Učiteljstvo srednjih šol zahteva tako tudi povišanje plače, in to s polnim pravom. Ni dežele v monarhiji, najbrž je ni na vsem svetu, kjer bi učitelji srednjih šol bili tako slabo plačani kakor pri nas. A kaj je z ljudskošolskim učiteljem v monarhiji? Evo, plačilne šeme vseh dežel v monarhiji! Iz nje se vidi, da so ljudski učitelji v Hrvaški in Sloveniji najslabeje plačani v vsi monarhiji in najbrže tudi na vsem svetu. Učitelj srednjih šol potrebuje za svojo izobrazbo, mislim ono, ki ga usposoblja za službo, 16 let, a ljudski učitelj 12 let. Tedaj tri četrtine toliko kakor profesor. Prvi mora služiti 30, drugi 40 let. Ljudski učitelj, ki je v vsem, a največ v zahtevanjih skromen, bi se zadovoljil s tremi četrtinami sedanje pričetne plače učiteljev srednjih šol, ker bi mu temeljna plača po tem ključu bila 675 gld. Profesor dobi koncem 30. leta službe 1900 gld. plače in s tem gre v pokoj, a ljudski učitelj bi s tri četrtine te plače, kar bi bilo 1425 gld., šel šele s 40. leti službe v pokoj. Ako bi ta ključ dali pod lupo najučenejšega pravnika, bi ga moral odobriti, ker je pravilen, a kar se mene tiče, bi želel, da se tako ali vsaj na tej podlagi uredi naše plače zakonitim potom.

Sedaj se mi je še na kratko spominjati zakona iz l. 1874., in naj bo dopuščeno, da ga primerjam z onim iz l. 1888. Čim se je Krajina pričela razoroževati in utelešati materni deželi, je trebalo urediti raznovrstne odnošaje v domovini. V vsem krajiškem področju je temeljna plača 350 gld. a provincijal je stal nekaj bolje, ker so bile šole razvrščene v različne plačilne razrede s 400, 500, 600 in 700 gld. Tedaj v vsem področju, na katero se je sedaj šolski zakon raztrgal, je bilo pravzaprav pet plačilnih razredov s temeljno plačo 350, 400, 500, 600 in 700 gld. S šolskim zakonom iz l. 1888. so hoteli plače unificirati s tem, da so povsod uvedli temeljno plačo 400 gld. Vzeli so enim, da so dali drugim. Na oko izgleda to pravilno, vendar temelji taka praksa na jako pogubnem načelu, ki spominja na komunizem. Pri tem sta oba trpela, oni, ki so mu dali, in oni, ki so mu vzeli. Ali petnajst polnih let, kar je ta zakon uveden, nam je doneslo groznih razočaranj, ter nas vsako novo odkritje uveri, kako je ta zakon deloval „in peius“, namesto „in melius“, on nam je odvzel mnoge udobnosti, kar nam je prvi zajamčil. Ta stran tega zakona je živo predočena v peticiji na visoki sabor, tedaj preostaja meni le malo besedi.

Vzemimo samo 50 šol v vsi deželi, ki so bili razvrščene v plačilne razrede, pa recimo, da je novi zakon vsaki teh šol povprečno vzel samo 100 gld. To je na leto 5000 gld., kar bi zneslo v teh petnajstih letih 75.000 gld. To vsoto je odvzel novi zakon učiteljstvu, četudi je to pokrito z navidezno v pokojnino nevštevšo doplačo po 60, 100, 200, in 300 gld. Ako bi pravomočnost zakona ne zajamčevala dobljenih pravic, bi človek niti tožiti ne mogel. Ali taka praksa, kjer se z enim zakonom jemlje ono, kar se je z drugim zajamčilo, more človeku vzeti celo vero v samo moč postave. Nedavno je priredil v klubu naših učiteljic vrli učenjak predavanje o „pravu“. Prišel je tako-le: Vi me pitate: što je pravo? Iskreno mi je priznati, da bi mi mileje bilo, da me pitate: Što nije pravo? *) Razpravljajoč lepo o evoluciji prava, je

*) Tako bi se po vsi pravici lahko vprašali tudi pri nas! Ured.

dodal, da pravo nedostaje kontinuitet vrednosti. A to n. pr. znači: Kar je bilo sinoči pravo, danes ni več. In ravno to se obistinja kadar primerjamo prava, ki nam jih je zajamčil zakon iz l. 1874. z onimi, ki nam jih je odvzel zakon iz l. 1888. In jaz završujem: To tedaj ni pravo! (Burno odobravanje.)

Dopisi.

Kranjsko.

Izza kranjsko-štajerske meje. Pretečeno leto sva se napotila s tovarišem sosedom na Štajersko, da obiščemo dva ondi kot nadučitelja službujoča sošolca. Pri prvem sva ostala en dan. Ogledala sva si lepo novo šolsko stavbo, v kateri ima on krasno stanovanje, ob šoli velik vrt in prostorno telovadishče. Drugi, ki stanuje tudi v primeroma jako velikem šolskem poslopju, je rekel, deželni šolski svet je ukazal šolo razširiti, šolsko poslopje pa povsem preurediti. Ogledala sva si, četudi le od zunaj, mnogo drugih šolskih poslopij. Korakajoč nazaj proti Celju, sva primerjala kranjsko ljudsko šolstvo s štajerskim. Tu večinoma prav krasne šolske stavbe, pri nas, posebno ob štajerski meji, samo poslopja, ki so izrasla iz starih mežnarij. Tam samo dvo, tro ali večrazrednice, pri nas le enorazrednice in zasilne šole. Kako velika krivica se godi učiteljstvu, ko nekateri čitajoč po slovenskem časopisju, da je kranjsko ljudsko šolstvo na jako nizki stopnji, če ne najslabše v Avstriji, zvali vso krivdo na učiteljstvo, kakor bi ono ne storilo svojih dolžnosti! Ali naj mar en sam učitelj ali celo mežnar stori toliko kakor dva ali več učiteljev? Ali naj mar kranjski učitelj doseže v 6 letih tisto, kar drugod v 8? Ponavljalnih šol ne štejem. Saj mi mora pritrčiti vsak, kdor ima kaj izkušnje, da je to nekaka coklja pri šolstvu, v kateri nikoli ne bomo dosegli pravih uspehov, pa če naredimo še tako lepe podrobne učne načrte, zakaj ravno v 12., 13. in 14. letu dobi otrok pravi razum in nekoliko pojma, zakaj se uči, in mi ga pahnemo iz šole.

Tovariš je rekel: „Žal mi je, da v svojih mlajših letih nisem prosil za službo na Štajerskem.“ — „Meni še bolj,“ sem mu odgovoril, „ker mi je bila tam služba že podeljena, a odpovedal sem se z ozirom, da mi je bila v istem času podeljena tudi služba na Kranjskem. In kaj imam od tega, da sem se odpovedal? 400 do 600 kron manjšo plačo in da ne morem doseči niti tistega, kar je vsakemu voditelju zajamčeno v § 5. dež. zakona z dne 29. nov. 1890. l., to je svoje kleti.“ Tovariš mi je svetoval, naj se pritožim na c. kr. okrajni šolski svet. Slušal sem ga. Naredil pritožbo na okr. š. svet, v kateri sem omenil, da nimam, četudi sem na tej šoli voditelj že 15. leto, še sedaj svoje kleti, in da mi je v kleti dveh gostačev odmerjen prostorček 2m², dalje da je v šolski sobi, ki je le nekaj nad 2 m visoka, prevelika tema, naštel še nekaj drugih pomanjkljivosti in da se krajni šolski svet upira omenjeno napraviti, oziroma popraviti. Odgovor sem prejel takoj in sicer: Den instehend angeführten Bedürfnissen kann mit Rücksicht auf die Armut der eingeschulten Gemeinden nur nach und nach Rechnung getragen werden. Tedaj uboštvo je vzrok, da občina oziroma cela župnija ni v teku 15 let postavila šolskega poslopja in tudi ne nabrala vinarja v ta namen. Koliko se je v tem času izdalo že najemnine! Popravila se je nekemu posestniku hiša, da jo je prepustil za šolo, postavilo lepo enonadstropno hišo za mežnarijo, kjer je sedaj nastanjena šola, sezidati se je morala občinska ječa, dasiravno se je temu upiral občinski odbor.

Za take stvari mora imeti ljudstvo denar, za šolo seve je preubožno in če nam danes cerkveno predstojništvo odpove stanovanje, bomo učili čez dve leti na planem, ker se pogodba glasi proti dveletni odpovedi. Da se ne bo mislilo, da govorim le pro domo in da vsak lahko vidi, kako slabo je šolstvo na severovzhodni strani dežele naj omenim, da je pol ure od fare, v kateri je okrog 150 šolodolžnih otrok in po stari kranjski navadi zasilna šola, šolsko poslopje pa lesena koliba, o kateri se je nekdo izrazil, da bi vsak kmet ne zaprl vanjo prav rad svojih prasat. Ko sem pred nekaj časa vprašal gospoda, ki poučuje na ondotni zasilni šoli, ako imajo že nove pljuvalnike, mi je odgovoril: seveda najnovejšega sistema. Pri nas v šolski sobi je tlak jako slab, ima dosti lukenj in otroci skozi te luknje pljujejo v klet in varni smo vsakega okuževanja. V tej fari je dovoljena enorazrednica, kupljen tudi svet, kjer naj bi se stavila šola, nabranega je tudi blizu 2000 gld., a vendar z zgradbo še odlašajo. Sveta se je kupilo celih 200⁰. Na tem naj stoji šola, okrog nje šolski vrt in ako le mogoče telovadišče. Posestniki v tej občini so prav imoviti, a vendar še trpe take razmere.

Proti jugu imam soseda oddaljenega eno uro. Dobrega četrstoletja je služil v tem kraju tovariš. Prosil je večkrat da bi se mu popravilo malo nezdravo stanovanje. Krajni šolski svet je imel za vse njegove prošnje gluha ušesa. Prosil je drugod za službe. Nič dobil. Ker se ga ni uslišalo ne doma, ne v Ljubljani, se ga je usmilil Bog, ter ga po dolgem, voljnem trpljenju poklical k sebi. Čez 8 mesecev pride na njegovo mesto mlad tovariš. V tako stanovanje ni hotel iti, umreti je za mladega človeka prezgodaj, pobrati svoja kopita in oditi tudi ne gre, zato je ves čas rajši stanoval v gostilnici. Krčmar stanovanja ne more dati zastoj. Učitelj se ga brani plačati, ravno tako tudi krajni šolski svet. Kdo naj tedaj plača stanovanje? Učitelj, gotovo ne, saj že komaj diha s 70 kronami, ki jih dobiva kot mesečno plačo, temveč krajni šolski svet, ki še nikdar ni izpolnil dolžnosti napram učitelju. Povedalo bi se lahko še marsikaj o tukajšnjih šolskih zadevah. A že iz tega je razvidno kako klaverne so te razmere ravno ob meji proti Štajerskemu, katera dežela ima tako krasno razvito šolstvo. Izdalo se je tekom enega leta mnogo odredb glede kranjskega šolstva. Vse te odredbe so prav pikro zadele le učiteljstvo. Sedaj prosimo še nekaj odredb, ki bodo zadele šolo vzdržujoče faktorje in od katerih bi tudi učiteljstvo imelo kak hasek. Na ta način bi Kranjsko i na vnanje pokazalo, da noče zaostajati za drugimi deželami in drugi deželani bi ne imeli več povoda, norčevati se iz naših šolskih kolib. —ar.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“ bo v četrtek, dne 10. septembra 1903. dopoldne ob 9. uri v II. mestni deški šoli na Cozovi cesti v Ljubljani. Ob 8. uri tiha sveta maša pri sv. Jakobu. Dnevni red: 1. Ogovor načelnika. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Poročilo pregledovalcev društvenega računa in proračuna. 5. Nepotrjena društvena pravila. 6. Posamezni nasveti, o katerih je vsaj 8 dni prej odboru naznaniti. 7. Volitev prvonamestnika, blagajnika in 7 odbornikov, od katerih stanuje $\frac{2}{3}$ v Ljubljani ali v bližnji okolici (§ 22.) ter 3 pregledovalcev računa zunaj odbora.

Odbor.

Občni zbor „Narodne šole“, društva v podporo slov. ljudskemu šolstvu, bo v četrtek, dne 10. septembra 1903. I. dopoldne ob polu 9. uri v telovadnici II. mestne deške šole ob Cozovi cesti v Ljubljani. Vzpored: 1. Predsednikov nagovor. 2. Tajnikovo poročilo. 3. Blagajnikovo poročilo. 4. Poročila računskih preglednikov. 5. Volitev 9 odbornikov. (Funkcionarje voli odbor sam.) 6. Volitev 3 preglednikov računov. 7. Nasveti.

Odbor.

Goriško.

Odbor tolminskega učiteljskega društva javlja, da je sedež odbora v Kobaridu.

Vestnik.

Učiteljski konvikt. Učiteljstvo kranjskega okraja zložilo ob letošnji okrajni učiteljski konferenci 15 K; g. Peter Mayer, posestnik in gostilničar v Kranju na knj. kr. podr. št. 16 daroval 16 K; g. M. Potočnik, nadučitelj v Sori, na knj. kr. podr. nabral 5 K; tvrdka Fr. Ks. Souvan v Ljubljani 26.92 K; tvrdka Gričar & Mejač v Ljubljani 23 K. — G. A. Ašker c namesto vstopnice k abiturjentskemu koncertu 2 K.

Nova okrajna šolska nadzornika. Naučni minister je imenoval Ferdinanda Kalingerja, nadučitelja v Toplicah, za provizoričnega okrajnega šolskega nadzornika za kranjski in radovljiški okraj (izvzeta je nemška šola v Beli peči) in Jožefa Turka nadučitelja v Dolenjem Logatcu, za provizoričnega okrajnega šolskega nadzornika za slovenske utrakviščne šole v novomeškem, črnomeljškem in kočevskem okraju, oba za ostalo dobo tekoče funkcijske perijode. — Oba nova nadzornika opozarjamo na članek, ki smo ga priobčili v svojem listu že l. 1901. v 10. številki.

Pomanjkanje učiteljev na Kranjskem. Za novo ustanovljeno in pred kratkim razpisano učiteljsko mesto v Rakitni se ni oglasil noben prosilec.

Vseslovanska razstava v Petrogradu. „Dniownik Warszawski“ poroča o vseslovanski razstavi sledeče: Vseslovanska razstava, ki se je imela vršiti l. 1904. v Petrogradu je odnešena do l. 1906., in sicer radi tega, ker je Rusija sklenila kolikor mogoče obilno in sijajno sodelovati na tej razstavi. Rusija ima v prvi vrsti pred okom kulturne smotre, trgovske osnove so šele na drugem mestu. Čehi pa želijo predvsem izboljšati svoje trgovinske zveze. Od češke strani se je pisalo pristojnemu odboru v Petrograd, da je industrija na Češkem ravno tako razvita kakor v Nemčiji in da je za Čeha od največjega interesa, da najdejo v Rusiji skladišča za svoje izdelke. Rusija nima razloga dajati prednosti nemškemu izdelkom Čehi gredo že tako daleč, da sedaj nabirajo denar, da se bo moglo kmalu pričeti s pripravljalnimi deli za zgradnjo kanala, ki bo spajal Vltavo in Dunav. Čehi nameravajo namreč vso svojo trgovino pošiljati po tem kanalu do Črnega morja, a ne kakor sedaj, preko Hamburga. Do sedaj je v to svrhu nabranih že en milijon kron, in izjavljajo da se nabere v kratkem času še toliko, ako bo to potrebno. Tudi pruski in avstrijski Poljaki bodo sodelovali na vseslovanski razstavi v Petrogradu, ako bo ista službena, kar tudi bo.

Koliko stane vzgoja dečka do moža. Neki angleški list je izračunal, da izda navaden delavec prvo leto za hrano in obleko možkega otroka 150 mark, drugo leto 165 mark, tretje leto 180 mark, četrto leto 195 mark. Delavec je do tedaj izdal za svojega otroka 6070 mark. Imovitejši stanovi izdadó za vzgojo seveda mnogo več. Tako izda n. pr. angleški duhovnik za svojega otroka možkega spola do polnoletnosti 30.000 mark. Iz splošnega narodno-gospodarskega stališča pomeni torej veliko izgubo, ako otrok umrje, ko je postal že polnoleten, ali pa ako se izseli.

Papige uče v Londonu posebni „profesorji“ govoriti razne jezike. Ti „profesorji“ dobivajo za nekoliko ur pouka po 10 šilingov (1 šil. = 1 K 20 h) in nauče v 2 do 3 mesecih

govoriti papige francoski in nemški ali italijanski, v enem letu pa kar štiri jezike. Ruski list „Nov. Vrem.“ pristavlja opazko: „Takšnih profesorjev bi treba na ruskih gimnazijah, kjer se uče dijaki po osem let, pa se ne nauče niti starih, niti novih jezikov.“

Učiteljica — ministrova žena. Francoski minister mornarice Pelletan se je poročil z ubožno francosko učiteljico Denyse. Francozi, ki so ljudje, se seveda ne zgražajo ob tem dogodku, kakor so se zgražali „nadljudje“ Prusi ob znanem slučaju Löhningovem, ki se je poročil s pošteno hčerko navadnega vojaškega narednika.

Negalantni pregovori. Upoštevanje vredno dejstvo je, piše „Modern Society“, da imajo v deželah, kjer vlada proti ženskemu spolu največ galantnosti, na Francoskem, v Italiji in na Španskem, najostreje pregovore o ženskah. Morda najhujše, kar je bilo kdaj rečeno o ženskah, zna povedati Francoz: „Žena iz zlata je toliko vredna kakor mož iz slame.“ Posebno ljubeznivo se tudi ne glasi: „Lepa žena — slab razum.“ Milejše se sodi v pregovorih: „Žene, veter in sreča se stalno menjujejo,“ ali: „Tašča in sinaha sta vihar in toča.“ Italijani so jako modri in dalekovidni v svojih pregovorih, n. p.: „Poroči deklo in kupi konja samo pri sosedu.“ ali: „Žena, ki vedno sloni na oknu, je kot golob na cesti,“ potem: „Kdor hoče imeti sitnosti v življenju, si mora kupiti ladjo ali se mora oženiti.“ Brezdvomno zlobnost pa izražata pregovora: „Ako izgubi mož ženo in centezim, bo pogrešal centezim,“ dalje: „Priroda je obdarovala ženo in črešnjo z lepoto v njiju lastno škodo.“ Kakšne naj bodo ženske je težko povedati. Žene „vonjajočega raja“ Turkov so samo iz mošusa in rožnega vonja. Škotova izpoved se glasi: „Dekleta naj bodo mila in skromna, hitra v poslušanju, počasna v govorenju.“ Ali: „Žalostna je žena, ki nima jezika, a blagor možu, ki je tako dobil.“ Toda Škoti ne sodijo še tako strogo o ženskah kakor mnogi drugi narodi. Priznavajo sicer, da so „dekleta in steklo krhke stvari“, da je „bolje pol obešen kakor nesrečno oženjen biti,“ ali o ženski zlobnosti ne govorijo toliko. Španci imajo največ sarkazma v svojih pregovorih: „Res je, da je mnogo dobrih žen, toda vse so že pod zemljo.“ — „Ženska naj samo trikrat v življenju ostavi hišo: ko jo krstijo, ko se poroči in ko jo zakopljejo.“ — Kdor prime jeguljo za rep in žensko za besedo, lahko reče, da nima nič.“ — Posebno v nemilosti so pa vdove: „Kdor poroči vdovo s tremi otroki, poroči štiri tatove“, ali pa: „Živahna vdova se mora ali poročiti, pokopati ali pa zapreti v samostan!“ — Vsi ti pregovori seveda niso brez jedra, saj jih je rodila življenska modrost.

Poziv.

Učitelji, zbrani na čebelarskem shodu v Šmartnem pri Kranju dne 25. avgusta t. l., pozivljajo pisca člankov v „Slovenskem Narodu“ „Kranjsko ljudsko šolstvo in učiteljstvo“ naj objavi svoje ime, da se mu kot bodočemu nadzorniku poklonijo in zahvalijo za brezmiselnost in tudi denuncijantsko pisavo, ki gotovo koristi ugledu šolstva in učiteljstva. Sporoče mu tudi lahko nekaj kozlov, ki so jih postrelili razni c. kr. nadzorniki, zakaj zgledi, ki jih navaja on, so še premalo bedasti, da bi dostojno karakterizovali mizerijo našega šolstva! Slava takemu junaštvu!

Naznanilo.

**Pri vseh knjigotržcih je dobiti po K 1.60
Navodilo k I. zv. Črnivčeve Računice.**

Založila „Slovenska Šolska Matica“.

Odbor.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 1574.

Kranjsko.

Na ljudski šoli v Budanjah, katera se je razširila na dva razreda sta popolniti nadučiteljsko in drugo učno mesto.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 8. septembra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 24. avgusta 1903.

Št. 1739.

Na petrazrednici v Postojni je eno mesto učitelja stalno popolniti.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 7. septembra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 23. avgusta 1903.

Št. 1688.

Na enorazrednici v Vrbovem je popolniti izpraznjeno učno mesto.

Prošnje so vlagati semkaj do dne 3. septembra 1903.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojni, dne 19. avgusta 1903.

Z. 1770.

An der zweiklasigen Volksschule Predassel nächst Krainburg ist die Oberlehrerstelle mit den gesetzmäßigen Bezügen nebst dem gennusse einer Naturalwohnung definitiv zu besetzen.

Die gehörig belegten Gesuche sind im vorgeschriebenem Wege bis zum 8. September 1903 hieramts einzubringen.

K. k. Bezirksschulrath Krainburg, am 19. August 1903.

Eno leto učitelj v hribih.

Izkusil J—n.

(Dalje.)

Drva sem imel v kleti, ki je bila pod mojo sobo. Ko se je stemnilo, sem si jih nekoliko nanosil. Potem pa sem vzela vrč ali škaf ter šel po vode. Podnevi nisem opravljal takega opravila. Sveža drva sem sušil v pečni cevi ali kar na štedilniku. Nekoč se mi je pripetilo nekaj posebnega, kar zasluži da se otme pozabljenosti. To je bilo tako: Pred 9. uro zakurim v štedilniku. Da ne bi drva prehitro pogorela in ogenj ne ugasnil, jih naložim v štedilnik malo več kakor po navadi. Da bi imel zvečer suhih drv, denem jih sušiti na štedilnik in v cev. Grozen prizor, ko stopim ob 11. uri v kuhinjo! Skoro bi bil padel v znak. Še sedaj ne vem, kako sem se mogel premagati, da nisem začel klicati na pomoč. Ves kuhinjski prostor je bil napolnjen z dušljivim dimom. Na štedilniku pa je plapolal pol metra visok plamen, ki sem ga mogel skozi gosti dim komaj razločiti. Malo je manjkalo, da me ni zadela kap. Nos stisnem in oči zaprem, pa skočim mimo ognja k oknu, ki ga mehanično odprem. Zdaj začne goreti še bolj živo. Tudi v sobi odprem okna. Kmalu je bilo toliko bolje, da se ni bilo bat, da bi me zadušilo. Hitro pomečem goreča polena v štedilnik. Tudi žerjavico zgrebem v štedilnik. Na štedilniku sta bila dva razbeljena lonca, seveda skoro prazna, ker se je bila voda izparila. Iz cevi se je kadilo, da je bilo groza. Zadušiti me je hotelo, ko sem ven metal tleča polena in žerjavico. O, kako mi je dobro delo, ko sem stopil pod milo nebo! Iz kuhinje pa se je še vedno kadilo kakor iz dimnika. Zdaj šele sem začel trezno premišljati, v kaki nevarnosti je bilo vse poslopje. Ali sem isti dan kaj kosil ali ne, sem res pozabil.

Pozabiti ne smem krilatih mravelj, ki so me posejale nekega jesenskega dne. Miši so imele v moje stanovanje prost vhod in nasprotno. Kamor si pogledal, je bila mišja luknja. Skozi te luknje je prišla v sobo cela armada krilatih, skoraj 2 cm dolgih mravelj. Krila so se jim svetila kakor moj črevelj, ko sem ga „nabiksal“. Naselile so se po stropu, po

steni nad posteljo in po obojih okolo okna. S strahom sem šel spat. Saj bi bile lahko procesijo naredile naravnost v moj nos. Čez par dni so zopet izginile. Ker so me večkrat posetile, sem se jih privadil. Niso bile tako nemirne kakor miši.

Ker sem prišel do miši, naj povem, kako sem jih nekoč ponoči lovil. Po velikem ropotanju sem sodil, da je pod mojo streho ves zavod teh živali. Časih je tako strašilo kakor v kakem napol razpadlem, zakletem gradu. Ko ležem neki večer spat, pustim luč goreti. Ne traja dolgo, in miška se začne izprehajati po sobi. Za njo pride manjša miška. V kotu pa zagledam tretjo miško. To je bil menda „on“. Rade bi šle v kuhinjo, a vrata so bila zaprta. V slogi je moč. Vse tri začno obenem glodati sobna vrata. To je bilo škripanja. Obsodim jih na smrt „in contumationem“. Vstanem, miške pa se poskrijejo. Najdem metlo ter jo vzdignem kvišku. V takem smešnem stanju čakam in čakam. Najprej vtakne iz luknjice svoj rilček starka. Ko vidi, da je vse mirno, pride bliže, za njo pa hčerka in on. Zapazil sem, da me je starka zagledala, glavico malo privzdigne in me gleda. Jaz pa niti z očmi ne trenem. Že glodajo v vrata vse tri moje znanke, pa vse na istem mestu. „Čisto zaman ne udarim“, si mislim, „če vse tri ne, vsaj ona bo moja.“ Prav tiho štejem: 1, 2, 3! Zdaj metla po tleh zagrmí, a miške nobene več ni.

Nisem lovec in nočem lagati. Lahko bi rekel, da so bile vse tri moje in čitatelj bi mi moral verjeti. Hitrost in gibčnost je miški orodje. Vol ima roge, konj kopita, pes zobe, ženska jezik. Prav je tedaj, da Stvarnik tudi miške ni pustil brez vsega orožja. Tako sem premišljal, ko sem ugasnil luč. in zopet legel. Kake pol ure je bil mir. Ali ko se je miškam srcece umirilo, se začne zopet direndaj. Kako mučno je to bilo! Prisiljen sem bil, odpreti jim vrata, da bi šle v kuhinjo. Sedaj je bil mir. Sanjal sem, da so miške lazile pod mojo odejo. Ko se pa zbudim, začutim miško, ki me voha po obrazu. Drugi večer nastavim past. O, kako se mi je srce smejalo, ko vidim zjutraj v nji dve jetnici. Te mi pač niso ušle.

Tista zima, ko sem bil primoran, ukvarjati se s kuhanjo, je bila jako huda. Brila je več dni strupena burja. Mislili smo že, da se je kdo obesil. Tanka burja je našla pot v mojo sobo skozi najmanjšo luknjico. Teh pa ni manjkalo. Saj mi je skozi zaprta vrata ušla miška na plano. Gospodar mi je pač obetal, da bo dal napraviti dvojna vežna vrata, in sicer tako dolgo mi je obetal, da je nastopila trda zima. Povedal sem že, da je bila klet pod sobo in kuhinjo. Kletna vrata so bila brez ključa, okna brez šip. Vrata se tudi niso dala zapreti. Lahko si je misliti, kako je ponoči burja žvižgala pod mojim stanovanjem. Časih sem čul tudi ropotanje. Ne brigam se dosti za to, misleč, da si dovoljuje burja tudi to. Ker je pa drv prehitro zmanjkovalo, sem se prepričal, da tat izkorišča gospodarjevo malomarnost. Sedaj šele je dal napraviti ključ. Kako mrzlo je bilo 5. prosinca, se da sklepati iz tega-le: V mraku grem z vrčem po vode na Gričarjev vodnjak. Ta vodnjak je bil zgrajen kaj imenitno. Saj je Gričar sam trdil, da je vreden veliko nad 1000 K. Zidan je, širok in globok. Po železnem kolesu se ovija močna veriga. Na obeh koncih verige pa je pripeto

vedro. Vrč postavim na zidan oklep. Veriga je bila tako jako mrzla, da so se je roke prijemale, kakor, da bi bila namazana z lepom. Bal sem se, da mi prsti odlete. Komaj odtrgam vrč z ledene plošče, je bil že primrznil na kamenitem oklepu. In ko hočem oditi, mi je bila primrznila noga na kameniti stopnici. Ker je ne morem takoj odtrgati, izgubim ravnotežje, mahnem z vrčem po zraku, da se voda izlije po mojem že itak zmrzlem telesu, telebnem na tla in z vrčem udarim po ledenih tleh. To ti je bil ropot! Mlada Gričarica priteče iz sobe, jaz pa bežim, kakor polit kužek v svojo kuhinjo. Ko se sušim pri štedilniku, mi prinese gospodarjeva hčerka vrč vode, rekoč: „Tu sem vam prinesla vode, ker se vam je vrč ubil.“ Za odgovor ji citiram pregovor: „Vrč hodi tako dolgo k vodnjaku, da se ubije.“

Večjih in manjših nesreč se mi je zgodilo mnogo. Neko noč bi se bil skoro zadušil, ker se je vžgal zaboj, v katerega sem deval pepel. Ko se zjutraj zbudim me je mučil kašelj, ker je bilo vse v dimu. Ubogi bukovski učitelj, v kakem strahu je bil! Ne bom pravil, kako sem nekoč padel po ledenih stopnicah, ki drže v klet. Pozabiti pa ne morem, koliko mraza sem užil ono zimo.

V sobi sem imel železno peč, ki je kaj slabo funkcionirala. Imela je to veliko napako, da je bila silno stara. Zato že ni mogla držati dima. Špranje sem mašil s kruhom — Bog mi odpusti. Ko se je soba malo ugrela, sem moral zračiti. To je bila pokora, kakor bi imel vse naglavne grehe. Soba je bila mrazu izpostavljena na vseh šestih straneh. Zgoraj vedno odprto podstrešje, hišica pa z opeko krita; spodaj tako mrzla klet, da so v nji zledenela sveža drva; ob ostalih štirih straneh pa je razsajala divja burja. Če sem se hotel ogreti, sem moral iti v posteljo, pa pokriti sem se moral s težko zimsko suknjo. Če je čez noč snežilo, je bilo v veži za vrati polno snega. Zunaj pa so bila vrata s snegom pokrita od tal do strehe. Paziti sem tedaj moral, kako sem vrata odpiral. Da sem prišel v šolo, sem moral sneg gaziti do pasu. Da, pomilovanja sem bil vreden!

Tako se mi je godilo na Bukovcu vso zimo. Ubogi bukovski učitelj! Ta moja beda ni mogla ostati tajna, ker je bila znana vsi vasi. Sram me je bilo. Dim je naznanjal vaščanom, kdaj sem opravljal svoj posel. In če je hotela radovedna babnica vedeti, če sem doma ali sem morda odpotoval ji je bilo treba pogledati le na streho. Dva tovariša, Miško in Rjavca sem imel sicer blizu, a če je zamedlo, smo bili ločeni. Vesel sem bil, če so prišli orožniki iz Sokolovca ali užitninski uradnik iz Hrušovca, akoravno zadnji ni dal rad za pijačo. Pili pa smo ga vseeno. Tako sem vendar včasih zvedel kako novico. Miško me je iz početka večkrat povabil na kosilo. Odkar je pa počil glas, da prevzamem organistovo službo v Smrekovcu, ni me več povabil in tudi obiskal me ni več. Premalo sem bil še izkušen, da bi si znal to izpremembo razlagati. Pretekli so trije meseci, ne da bi se bila videla. Po raznih okoliščinah je pa Miško zvedel, da je ta glas prišel iz farovža ter da jaz nisem s tem v prav nikaki zvezi. Zjasnilo se mu je. „Umeten prepir, kaj ne, tovariš?“ je rekel večkrat Miško, ko sva zopet sedela pri polni kupici. O, mein Gott, wie groß iz dein Tiergarten!

(Dalje.)

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisil naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/8 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.